

**Hørings svar ad
Forslag til
Lov om ændring af straffeloven
(Kriminalisering af udtrykkelig billigelse af visse strafbare handlinger som
led i religiøs oplæring)**

Lovforslagets begrundelse.

Medens det tidligere blev anset for uheldigt at lovgive på baggrund af enkeltsager, synes det tiltagende omfang navnlig på områder, der knytter sig til strafferetten, eller de forhold, der berører herboende udlændinge, at være tilstrækkeligt til lovgivningsinitiativer.

Lovforslagets bemærkninger indledes med en konstatering af, at ” Der er set eksempler på, at der i Danmark findes religiøse forkyndere, som søger at undergrave danske love og værdier og understøtte parallelle retsopfattelser”.

Det uddybes intet sted, hvilke eksempler eller hvor mange eksempler der er tale om. Det må antages, at det udslagsgivende eksempel er en TV2-udsendelse fra Grimhøj Moskeen i Aarhus sendt i begyndelsen af 2016. Udsendelsen gav anledning til omfattende reaktioner fra politisk hold. Hvad der derudover foreligger af eksempler, er ikke oplyst. Der ses heller ikke i tilgængelige baggrundsdokumenter yderligere dokumentation. Tilsyneladende er der videre ikke foretaget tekstanalyser af TV-udsendelsens råbåndsmateriale, således at det er muligt for lovgiverne at få et mere fuldendt billede af, hvad der faktisk er udtalt i forbindelse med den undervisning i sharialovgivning, der har fundet sted i moskeens lokaler.

Det fremgår som anført videre, at de religiøse forkyndere søger at understøtte parallelle retsopfattelser. Efter Retspolitisk Forenings opfattelse bør konkurrerende retssystemer ikke forekomme i en retsstat. Spørgsmålet forekommer imidlertid knapt så enkelt, som bemærkningerne til lovforslaget giver udtryk for. Foreningen kan uden videre tilslutte sig en klar afstandtagen fra forskrifter, der har deres umiddelbare grundlag i religiøse skrifter(lovreligioner), og som strider mod grundlæggende demokratiske retsprincipper.

Danmark har imidlertid i mange år levet med parallelle retssystemer, der kommer til udtryk bl.a. i interne regler blandt rockergrupper, uden at det politiske system har vist tegn på synlig reaktion. Tillige må det nok formodes, at der i ikke-offentlige sammenhænge finder religiøs påvirkning sted i andre trossamfund uden, at det kommer til myndighedernes kendskab, selvom indholdet af påvirkningen umiddelbart synes at stride mod sædeligheden og den offentlige orden.

Det forekommer Retspolitisk Forening, at lovforslagets begrundelser er i bedste fald af så spinkel og uklar karakter, at lovgivning, der anfægter den grundlovssikrede religiøse ytringsfrihed, i et demokratisk samfund, er voldsomt uproportional og tillige formentlig ganske ineffektiv.

Lovforslagets indhold.

Personkredsen.

Det fremgår af lovforslagets bemærkninger s. 3, ” ... at det fremover skal være strafbart som led i religiøs oplæring udtrykkeligt at billige terror, drab, voldtægt, voldshandlinger, incest, pædofili, frihedsberøvelse, tvang og flerkoneri. Det gælder, uanset om ytringerne er fremsat i private eller offentlige sammenhænge.

Aftalen indebærer endvidere, at både religiøse forkynderes virksomhed og aktiviteter udøvet af andre, der i situationen ytrer sig som led i religiøs oplæring, skal være omfattet af kriminaliseringen”.

Dermed omfattes ikke alene personer, der er antaget til religiøs forkyndelse, men tillige enhver anden, der i offentlig eller privat sammenhæng ytrer sig ”som led i religiøs oplæring”. Hvis eksempelvis en bibel/koranstudiekreds i en familie undersøger forskrifter, der omhandler terror, drab, voldtægt, voldshandlinger, incest, pædofili, frihedsberøvelse, tvang og flerkoneri (Mosebøgerne/Koranen) og studiekredslederen i den forbindelse udtrykker billigelse af flerkoneri, vil den pågældende være omfattet af den foreslåede bestemmelse, jf. bemærkningerne s. 6.

Dermed kriminaliseres en ubestemt personkreds alene på grundlag af ytringer, der udtrykkeligt ikke indeholder opfordringer til overtrædelse af de i lovforslaget nævnte straffebestemmelser. Der bortses her fra de bevismæssige spørgsmål, der kan opstå, når anklagemyndigheden skal bevise, at den, der har fremsat ytringen, skal have fortsat til at ”billige” den pågældende handling.

Gerningsindholdet.

Lovforslagets gerningsindhold er at billige en række i forvejen strafbare forhold beskrevet (bem. s.7) som, at ”..ytringen – for at være strafbar som billigelse – (skal) have en sådan karakter, at den er med til at legitimere den form for strafbar handling, som ytringen angår. Dette indebærer, at ytringer om på demokratisk vis at ændre retstilstanden ikke vil være omfattet. En ytring om f.eks. støtte til genindførelse af revselsesretten vil således ikke kunne straffes, medmindre den ud fra en samlet vurdering af ytringen, den kontekst, den er fremsat i, samt andre ledsagende omstændigheder kan siges at udgøre en udtrykkelig billigelse af at slå børn også før en eventuel ændring af retstilstanden”.

Dette indebærer, at en opfordring til at indgå ægteskab ”til venstre hånd”¹ eller ægteskaber, der alene er kommet i stand ved en religiøs ceremoni ikke er ulovlig, fordi prøvelsesmyndigheden ikke søges inddraget. Det fremgår videre, at en opfordring til at vende tilbage til forældrenes revselsesret i forhold til deres børn ikke er ulovlig, såfremt retstilstanden skal opnås ad demokratisk vej.

Når det anføres, ” at ytringer om på demokratisk vis at ændre retstilstanden ikke vil være omfattet”, åbnes for, at tilføjelser til billigelse af opnåelse af den ønskede, men aktuelt strafbare retstilstand, er straffri, såfremt det bemærkes, at dette her i landet skal opnås på den i grundloven foreskrevne fremgangsmåde. Selv om det i bemærkningerne hedder, at det måske alligevel ” ud fra en samlet vurdering af ytringen, den kontekst, den er fremsat i, samt andre ledsagende omstændigheder” kan lægges til grund, at der sker en udtrykkelig billigelse af det strafbare forhold, før en eventuel ændring af retstilstanden, og en sådan billigelse derfor efter forslaget vil være strafbar, vil dette skabe sådanne bevisproblemer, at tiltalerejsning vil være den absolutte undtagelse.

Det fremgår videre af bemærkningerne, at ”billigelse” kan være fremkommet i helt private sammenhænge. ”Det vil f.eks. kunne ramme ytringer, der fremsættes af en religiøs forkynder under en (fortrolig) samtale med en person, der har søgt religiøs vejledning”. Den foreslåede bestemmelse omfatter efter ordlyden billigelse af endnu ikke begåede handlinger, men også allerede begåede forbrydelser, jf. bemærkningerne til § 1 s. 20.

¹ En ikke ukendt foreteelse i det danske kongehus’ lange historie.

Dette rejser spørgsmålet, om en syndsforladelse for et begået strafbart forhold, omfattet af den foreslåede bestemmelse, også falder ind under billigelse. Da lovforslaget er neutralt i forhold til forskellige religioner, omfatter det også trosretninger, hvis grundlæggende tekster ikke umiddelbart har karakter af lovreligion. Derved pålægges politiet og anklagemyndigheden en opgave, der skal skelne mellem én slags religiøs billigelse og en anden, da man må gå ud fra, at en katolsk syndsforladelse (som er fortrolig) i en skriftestol falder udenfor.

Forholdet til grundloven og EMRK.

Grundloven.

Det er tilsyneladende ikke undersøgt, hvad udtrykkene "hensynet til sædeligheden og den offentlige orden" indebærer, hvis de i overensstemmelse med ordlyden i grl. § 67 skal lægges til grund for indgreb i forkyndelsesfriheden.

Forhandlingerne på Rigsdagen (Beretning om Forhandlingerne på Rigsdagen 93. møde, Den foreløbige behandling af grundlovsudkastets § 2 og §§ 64-66, sp.2544 ff. København 1849) var tydeligvis mest optaget af, om den offentlige orden blev forstyrret af "processioner i gaderne" (Mynster) og at "alle slags vilde sværmere, alle slags materialister og alle andre secterere....måtte offentligt forkynde deres lærdomme..." (Ørsted). Grundtvig angreb en tilføjelse til forslaget til § 65 (nu § 67) foretaget af rigsdagsudvalget om, at intet "læres" eller foretages, som strider mod sædeligheden eller den offentlige orden. Det var ordet "læres", han fandt anstødeligt, da handlinger ("foretages") efter hans opfattelse kun kunne udgøre et fyldestgørende grundlag for indgreb.

Det forekommer Retspolitisk Forening, at kernen i overvejelserne om det grundlovsmedholdelige i lovforslaget netop er ordet "læres". Det har hidtil været anset for overensstemmende med grundloven, at opfordringer til ulovlige handlinger som led i forkyndelse var strafbare. Nu udstrækkes det strafbare område "læres eller foretages" til også at omfatte billigelse. Således som dette udtryk er defineret som legitimering af strafbare handlinger, bevæger man sig ind på et usikkert grundlag, dels fordi grænserne for den religiøse ytringsfrihed ændres, og dels fordi en udtrykkelig billigelse næppe i forkyndesspørgsmål forekommer at udgøre et præcist kriterium som grundlag for kriminalisering. Mødes en forkynder efter oplæsning af koranvers, Mosebog eller lignende med spørgsmålet: "Skal jeg gøre det?" og blot gentager oplæsningen eller kun smiler, kan der ikke være tale om "udtrykkelig" billigelse, men budskabet er det samme.

EMRK.

Det fremgår af bemærkningerne s.13, at " Det vil efter Justitsministeriets opfattelse udgøre et indgreb i ytringsfriheden efter EMRK artikel 10, stk. 1, hvis en person straffes for udtrykkeligt at billige visse strafbare handlinger som led i religiøs oplæsning". Samtidig fastslås det, at ministeriet finder, at kriminaliseringen er i overensstemmelse med undtagelsesbestemmelserne i konventionens artikel 10 stk. 2, idet anføres, at " Der således med dette lovforslag (vil) blive skabt hjemmel for indgrebet, som vil være nødvendigt i et demokratisk samfund (proportionalt) af hensyn til at forebygge uorden eller forbrydelse og andres rettigheder". Dette begrundes ikke ud fra EMD's praksis eller i øvrigt med andre henvisninger til forståelse af konventionen.

Det forekommer Retspolitisk Forening tvivlsomt, hvorvidt ministeriets betragtninger er holdbare. Det må antages, at den udlægning af koranen, som fremgår af den indledningsvist nævnte TV-udsendelse, har været praktiseret i adskillige år. Såfremt der derfor havde kunnet fremskaffes beviser på, at denne forkyndelsesvirksomhed var i strid med hensynet sædeligheden eller den offentlige orden, burde der være grebet ind for længst, såfremt det blev anset for nødvendigt af de grunde, der er nævnt i art. 10 stk. 2. Og denne nødvendighed måtte så i det mindste sandsynliggøres. Nu kommer indgrebet alene på grund af et enkelt bevis, der så skulle konstituere den nødvendighed, der er påkrævet efter art. 10 stk.2. Det forekommer efter Retspolitisk Forenings opfattelse stærkt overdrevet at hævde, at den nævnte TV-udsendelses indhold skulle udgøre en trussel mod eller krænkelse af sædeligheden eller den offentlige orden.

På den baggrund forekommer det tvivlsomt, hvorvidt det kan siges, at noget læres, som strider mod sædeligheden eller den offentlige orden i den forstand, at der nu kan gribes ind med strafferetlige foranstaltninger.

Af ovenstående grunde skal Retspolitisk Forening anbefale, at lovforslaget ikke fremsættes.